

NORGES HØYESTERETT

Den 4. september 2018 avsa Høyesterett dom i

HR-2018-1660-A, (sak nr. 18-073766STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Arild Christian Dyngeland)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Kristine Herrebrøden)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Berglund**: Saken gjelder spørsmål om flere tyverier av gjenstander med lav verdi er å anse som mindre tyverier, jf. straffeloven § 323, eller om antallet gjør at forholdene må bedømmes som tyveri etter straffeloven § 321. Den reiser også spørsmål om blant annet straffutmålingen for slike vinningslovbrudd og for vold mot personer i særskilt utsatt yrkesgruppe.
- (2) Statsadvokatene i Hordaland tok henholdsvis 21. mars 2017 og 12. oktober 2017 ut tiltaler mot A, født 00.00 1982, for en rekke butikktysverier, flere tilfeller av vold, herunder vold mot personer i særskilt utsatt yrkesgruppe, forulemping av offentlig tjenestemann og av annen person, skadeverk, overtredelse av legemiddeloven, og for å ha forlatt drosjer uten å betale.
- (3) Ved Bergen tingretts dom 20. desember 2017 ble A dømt til fengsel i 75 dager for blant annet ett tilfelle av vold mot person i særskilt utsatt yrkesgruppe, tre voldsovertredelser og 18 mindre tyverier. Domsslutningen lød som følger:

"A, født 00.00.1982, frifinnes for forholdet i tiltalebeslutningens post I a), I c), III l) og V b).

A, født 00.00.1982, dømmes for overtredelse av

- straffeloven (2005) § 286 (1 forhold)
- straffeloven (2005) § 271 (3 forhold)
- straffeloven (2005) § 321 første ledd jf. § 323 (18 forhold)
- straffeloven (2005) § 231 første ledd (1 forhold)
- straffeloven (2005) § 351 (2 forhold)
- legemiddeloven § 30 annet ledd jf. § 24 første ledd (2 forhold)
- straffeloven (2005) § 156 annet ledd (1 forhold)
- straffeloven (2005) § 181 annet ledd (1 forhold)
- straffeloven (2005) § 377 (2 forhold)

til fengsel i 75 – femogsytti – dager, jf. straffeloven (2005) § 79 bokstav a).

Til fradrag i straffen kommer utholdt varetekt med 142 – etthundredeogførtito – dager jf. straffeloven § 83.

A, født 00.00.1982, frifinnes for krav om å erstatte det offentlige sine saksomkostninger."

- (4) Påtalemyndigheten anket dommen til Gulating lagmannsrett. Av særlig interesse for denne saken er at det ble anket over lovanvendelsen knyttet til tingrettens subsumsjon av vinningslovbruddene som mindre tyverier, jf. straffeloven § 323.
- (5) Lagmannsretten avsa 13. april 2018 dom med slik domsslutning:
- "1. A, født 00.00 1982, dømmes for overtredelse av straffeloven (2005) § 286 første ledd jf. annet ledd litra b) og straffeloven (2005) § 271 første ledd, samt de forhold som han rettskraftig ble kjent skyldig i ved Bergen tingretts dom av 17. desember 2017, jf. straffeprosessloven § 348 første ledd første punktum og straffeloven (2005) § 79 a, til en straff av fengsel i 7 – sju – måneder, hvorfra går 142 dager for varetekt, jf. straffeloven (2005) § 83.**
- 2. I tingrettens dom gjøres denne endring:**
- Forholdene beskrevet i hovedtiltalevedtakets post III og tilleggstitalevedtakets post III, henføres under straffeloven (2005) § 321 første ledd."**
- (6) Som det fremgår av domsslutningen, la lagmannsretten til grunn at vinningslovbruddene var å anse som tyverier, jf. straffeloven § 321.
- (7) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovtolkningen og straffutmålingen. A har i det vesentlige anført:
- (8) Vinningskriminaliteten er å anse som mindre tyverier etter straffeloven § 323. Selv om han er dømt for 18 forhold gjennom 15 måneder, er straffskylden liten. Det er ingen trekk ved handlingene som tilsier at disse skal subsumeres under tyveribestemmelsen i straffeloven § 321. Forholdene er begått impulsivt i nød, og reelle hensyn tilsier ingen annen subsumsjon.
- (9) Under enhver omstendighet er den utmålte straffen for streng. Det er voldsforbrytelsene som er bærende ved straffutmålingen, og disse gir ikke grunnlag for en slik straff som fastsatt av lagmannsretten.

(10) Det er lagt ned slik påstand:

- "1. Domfellelsen for overtredelse av straffeloven § 321 i domsslutningen post I endres til overtredelse av straffeloven § 323.**
- 2. Subsidiært: Lagmannsrettens dom og ankeforhandling oppheves for så vidt gjelder post III overtredelse av straffeloven § 321.**
- 3. Straffen nedsettes."**

(11) *Påtalemyndigheten* har anført at lagmannsrettens lovanvendelse er riktig og har lagt ned slik påstand:

"Anken forkastes."

(12) *Jeg er kommet til* at anken over lovanvendelsen må forkastes, men at straffen bør settes noe ned.

(13) Før jeg går inn på spørsmålet om vinningslovbruddene er å anse som tyveri etter straffeloven § 321 eller som mindre tyveri, jf. straffeloven § 323, skal jeg kort redegjøre for faktum knyttet til disse lovbruddene.

(14) A er dømt for 18 tilfeller av vinningskriminalitet. Disse kan oppsummeres som følger:

(15) I perioden fra 25. februar 2016 til 18. mai 2017 stjal A ulike varer fra diverse selvbetjeningsbutikker. Det var for det meste tale om mat- og drikkevarer, men også enkelte kosmetikkprodukter og andre varer. Den rimeligste varen som ble borttatt var en sjokolade til 26 kroner, mens den dyreste var en genser til cirka 400 kroner. Samlet sett borttok han varer for omlag 2 500 kroner. I de fleste tilfellene ble det tatt en eller to mindre varer, typisk en ølboks eller en boks med cider, som tiltalte skjulte på kroppen eller i bæreposer. Når han ble oppdaget etter å ha passert kassen uten å betale, erkjente han straks forholdene.

(16) Den generelle tyveribestemmelsen er straffeloven § 321, som lyder slik:

"For tyveri straffes den som tar en gjenstand som tilhører en annen, med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved å selge, forbruke eller på annen måte tilegne seg den."

(17) Dersom et tyveri er graverende, er det lovens system at handlingen kan falle inn under bestemmelsen om grovt tyveri i straffeloven § 322. Tilsvarende kan mer bagatellmessige forhold falle inn under bestemmelsen i straffeloven § 323 om mindre tyverier.

(18) I denne saken er det uomtvistet at den generelle gjerningsbeskrivelsen i § 321 om alminnelig tyveri er oppfylt. Spørsmålet er om tyveriene kan betegnes som mindre tyverier i straffeloven § 323s forstand. Denne bestemmelsen, som erstatter straffeloven 1902 § 391 a om naskeri, lyder som følger:

"Med bot straffes den som gjør seg skyldig i tyveri når straffskylden er liten fordi det gjelder en ubetydelig verdi og forholdene for øvrig tilsier det."

- (19) Det fremgår av bestemmelsen at den kun kommer til anvendelse i de tilfeller hvor *straffskylden er liten*. I dette ligger det at det må foretas en vurdering av hvor klanderverdig det straffbare forholdet er. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at det er de mer uoverveide, bagatellmessige forholdene som omfattes. En slik forståelse ble også lagt til grunn i forarbeidene til den tidligere naskeribestemmelsen, jf. blant annet Ot.prp. nr. 75 (1948) om endringer i straffeloven 1902, i punkt III 7, hvor det blant annet fremgikk at bestemmelsen var aktuell der:
- "... gjerningsmannen handlet av trang uten at det foreligger befriende nødtilstand, eller som uttrykt i den sveitsiske lov, av tankeløshet. Det vil være en fordel om den slags bagatellforgåelser kan bli avgjort uten at tyvsstemplet blir heftende på gjerningsmannen."**
- (20) For å belyse graden av klander etter straffeloven § 323 må både verdien av det som er tatt og forholdene for øvrig vurderes. Vilkårene er kumulative, men i helhetsvurderingen som skal foretas vil verdien stå sentralt, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) om endringer i straffeloven 2005, punkt 16.8.
- (21) Domfellelse for mindre tyveri forutsetter at det er snakk om ubetydelige verdier. Ved bedømmelsen er det pengeverdien som skal legges til grunn. I NOU 1982: 25 tredje del III, side 56 la Straffelovrådet til grunn at den alminnelige grensen ved naskeri den gang lå på 500 kroner, men at det i Oslo ble praktisert en høyere grense på 1 000 kroner. For Høyesterett er det fremlagt påtaledirektiver for samtlige politidistrikt i landet, hvor det fremgår at summen i Oslo fremdeles er 1 000 kroner, mens den ellers i landet varierer fra 1 000 til 3 000 kroner.
- (22) Slik jeg ser det, kan ikke subsumsjonen av et straffbart forhold avhenge av hvor i landet tyveriet er begått. Grensen for hva som må anses som et ubetydelig beløp i straffeloven § 323s forstand, bør være den samme i hele landet. Basert på den praksis som er fremlagt, synes de fleste politidistriktene å ha lagt til grunn at grensen går ved om lag 2 000 kroner. Jeg er enig i at dette er en passende veiledende verdigrense etter straffeloven § 323.
- (23) Det er videre et vilkår for å anse straffskylden som liten at "forholdene for øvrig tilsier det". Med dette siktes det til omstendighetene rundt handlingen som er begått, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 282. Det skal derfor avgrenses mot vandel, jf. Rt-1980-1085 og Rt-2013-1064 avsnitt 13. I den brede skjønnsmessige vurderingen som skal foretas, kan imidlertid handlingsmønsteret tillegges vekt.
- (24) Det fremgår av forarbeidene at vilkåret "forholdene for øvrig" skal tillegges selvstendig betydning. Selv om verdiene er ubetydelige, vil derfor ikke straffskylden være liten om et tyveri "omfatter flere gjenstander av hver for seg lav verdi, eller dersom det er tale om flere tyverier som må anses som en fortsatt forbrytelse", jf. Ot.prp. 22 (2008–2009) side 283. I slike tilfeller er det den alminnelige bestemmelsen om tyveri i straffeloven § 321 som kommer til anvendelse. Det samme må gjelde dersom handlingen er begått ved innbrudd, fra person på offentlig sted, tyveriet er planlagt, medfører betydelige problemer for eieren eller bruksverdien for eieren er langt større enn salgsverdien, jf. Matningsdal, Norsk spesiell strafferett, 2. utgave 2016, side 319 hvor disse eksemplene er inntatt.
- (25) Også tidligere rettspraksis kan bidra til å kaste lys over forståelsen av vilkåret "forholdene for øvrig".

- (26) I avgjørelsen inntatt i Rt-1980-1085 hadde en mann fått ut seks kronestykker fra en spilleautomat ("knipsekasse") ved hjelp av et fiskesnøre. Han hadde tidligere fulgt samme handlingsmønster ved en rekke overtredelser, noe som var medvirkende til at Høyesterett mente det var riktig å domfelle for tyveri og ikke naskeri. Jeg bemerker at handlingen for øvrig forutsatte en viss planlegging og noe utstyr for å overvinne en hindring. Den bar videre preg av planmessighet.
- (27) Sju år senere, i avgjørelsen inntatt i Rt-1987-1049, la Høyesterett til grunn at mindre beløp fra bompengekasser som var brutt opp, ikke kunne bedømmes som naskeri. Også i denne saken er det grunn til å merke seg at domfelte hadde måttet overvinne en hindring ettersom fornærmede hadde truffet tiltak for å trygge pengene.
- (28) I en dom om bedrageri fra 1984, inntatt i Rt-1984-904, la Høyesterett vekt på at elleve ulike bedrageriforhold var preget av nærhet i tid og ensartethet i forøvelsesmåte og derfor måtte anses som grove, selv om hvert bedrageri isolert sett ikke var grovt. Om dette heter det i avgjørelsen:
- "Ut fra en isolert vurdering er neppe noe enkelt av disse forhold å anse som grovt bedrageri, dertil er beløpene for små. Samlet gjelder det imidlertid bedragerier for ca. kr. 65 000, alle forøvet ved misbruk av domfeltes stilling i -- -hus A/S, se for øvrig bestemmelsen i straffeloven § 271 annet ledd. Forholdene er dessuten preget av nærhet i tid og ensartethet i forøvelsesmåte. Selv om det ikke er naturlig å se bedrageriene som et fortsatt forhold, må det etter min oppfatning være grunn til i et tilfelle som dette å legge vekt på en samlet vurdering ved avgjørelsen av om bedrageriene er grove. Høyesterett har ved enkelte anledninger lagt vekt på tilsvarende betraktninger ved domfellelse for grovt tyveri, jfr. Rt-1965-664 og Rt-1968-894." (min utheving).**
- (29) Etter mitt syn er dette en treffende beskrivelse av vurderingstemaet også etter straffeloven § 323.
- (30) Påtaledirektivene som er fremlagt i saken, synes å bygge på de retningslinjene som er trukket opp i tidligere rettspraksis. Det følger av de fleste direktivene at et mindre tyveri forutsetter at det er snakk om en enkeltstående impulshandling og et bagatellmessig forhold.
- (31) Forsvarer har anført at det ikke er behov for å henføre en rekke mindre tyverier under tyveribestemmelsen ettersom straffeloven både har bestemmelser om økt strafferamme ved konkurrens og regler om skjerpet straff ved gjentakelse. Selv om også disse reglene kommer til anvendelse ved flere straffbare handlinger, vil likevel ikke straffskylden være liten i slike tilfeller. Vilkårene i § 323 er da ikke oppfylt.
- (32) Oppsummert vil, etter mitt syn, vilkårene etter straffeloven § 323 om mindre tyveri være oppfylt dersom beløpet ikke overstiger om lag 2 000 kroner og verken type vare eller handlingsmåte tilsier at forholdet er spesielt straffverdig. Derimot vil vilkårene ikke være oppfylt om man står overfor mange tyverier som er begått med en viss tidsnærhet, og som er preget av ensartethet i forøvelsesmåte. Straffskylden vil da ikke være liten i straffeloven § 323s forstand.
- (33) Jeg går så over til den konkrete subsumsjonen.
- (34) A har begått 18 vinningslovbrudd i løpet av 15 måneder. Fremgangsmåten har vært den samme, han har tatt med seg én til to varer av ubetydelig verdi fra ulike

selvbetjeningsbutikker. Den høyeste verdien på en vare var circa 400 kroner, og den samlede verdien av varene han tok var på noe over 2 500 kroner. Selv om handlingene ikke kan karakteriseres som planmessige, utspekulerte eller profesjonelle, har han vist en viss iherdighet over tid, og han har ikke latt seg avskrekke av at han en rekke ganger er tatt på fersk gjerning. Han har også vært bortvist fra flere butikker uten at det har gjort at han har endret adferd. En samlet vurdering av forholdene for øvrig tilsier derfor at straffskylden ikke er liten.

- (35) Lagmannsrettens domfellelse for overtredelse av straffeloven § 321 om tyveri er således riktig.
- (36) Jeg skal så se nærmere på straffutmålingen.
- (37) Det skal utmåles en straff for to tilfeller av vold mot personer i særskilt utsatt yrkesgruppe, fire kroppskrenkelser, 18 tyverier, én narkotikaovertrødelse, to skadeverk, to overtrødelsler av legemiddeloven, ett tilfelle av forulemping av offentlig tjenestemann, ett tilfelle av forulemping av andre og to bedrageriliknede tilfeller ved å unnløte å betale drosjeregning.
- (38) Til sammen er det snakk om 33 forhold i konkurrens, hvorav 32 i realkonkurrens. Straffeloven § 79 første ledd bokstav a om det såkalte straffskjerpelsesprinsippet kommer derfor til anvendelse. Dette innebærer at det ved straffutmålingen tas utgangspunkt i det mest alvorlige forholdet, og deretter gis et tillegg i straffen for de øvrige overtrødelsene, jf. HR-2017-1282-A avsnitt 75 om den nærmere forståelsen av bestemmelsen. I tråd med straffeprosessloven § 40 første ledd nest siste punktum bør det pekes på straffenivået for hvert av de mest alvorlige lovbruddene. Dette kommer jeg tilbake til. Jeg nevner også at Høyesterett i avgjørelsen inntatt i Rt-2012-1458 avsnittene 30 flg., i tråd med lovgivers anvisninger, uttalte at den såkalte "kvantumsrabatten" ved konkurrens skal reduseres sammenliknet med tidligere praksis.
- (39) A er tidligere domfelt 14 ganger i perioden fra november 1998 til juni 2014. Tolv av dommene knytter seg til ulike former for vinning, hvorav åtte dommer gjelder simple tyverier eller naskerier og fire dommer omhandler grove tyverier. Én dom gjelder legemsfornærmelse. I tillegg er A ilagt 14 bøter i perioden fra november 1998 til mai 2016, ni av disse gjelder naskeri. Ett forelegg knytter seg til en legemsfornærmelse. Han er videre domfelt en gang etter at forholdene som nå behandles, ble begått. Ved Bergen tingrett 13. juni 2018 ble han dømt til fengsel i 60 dager for trusler, vold og overtrødelse av legemiddeloven. Straffen ble ansett utholdt i varetekt.
- (40) De tidligere domfellelsene skal tillegges vekt ved straffutmålingen. For så vidt gjelder vinnings- og narkotikaovertrødelsene kommer straffeloven § 79 første ledd bokstav b om gjentakelse til anvendelse. For narkotikaovertrødelsene må det imidlertid ses hen til at disse i hovedsak gjelder narkotika til eget bruk, som faller på siden av formålet med bestemmelsen, jf. Rt-2005-781 avsnitt 14 om den tilsvarende bestemmelsen i straffeloven 1902 § 61. Når det gjelder voldshandlingene, er det mer enn ti år siden han sist ble dømt for slike forhold, og disse ligger derfor utenfor tidsrammen som er fastsatt i § 79 første ledd bokstav b. Tidligere straffedommer for lignende forhold kan likevel tillegges vekt i skjerpene retning innenfor den ordinære strafferammen etter alminnelige straffutmålingsprinsipper, jf. straffeloven § 77 bokstav k og Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) side 272, samt HR-2018-675-A avsnitt 26. I denne saken får imidlertid ikke de tidligere legemsfornærmelsene nevneverdig betydning for straffutmålingen.

- (41) Jeg nevner at flere av forholdene det nå skal utmåles straff for, ble begått i prøvetid fra dom 3. juni 2014 hvor han ble idømt en straff på 75 dagers betinget fengsel for blant annet overtredelse av narkotikalovgivningen og vinningslovbrudd. Påtalemyndigheten har ikke begjært fullbyrdelse av denne dommen, men det er skjerpene at A ikke har avstått fra ny kriminalitet i prøvetiden.
- (42) Ved den konkrete straffutmålingen er det de fem voldsepisodene som er bærende. Av disse er domfellelsene for overtredelse av straffeloven § 286 mest alvorlig. Bestemmelsen rammer den "som ved vold søker å påvirke yrkesutøvelsen til en person fra en særskilt utsatt yrkesgruppe". Med særskilt utsatt yrkesgruppe siktes det blant annet til "personer som forestår allment tilgjengelig persontransport, som for eksempel jernbane, tunnelbane, trikk, buss, fly, drosje eller ferge", jf. straffeloven § 286 andre ledd bokstav b. Strafferammen er bot eller fengsel i inntil tre år.
- (43) Den første av de to overtredelsene av § 286 fant sted på Lagunen bussterminal på kveldstid. A ble vekket av sjåføren og bedt om å forlate bussen fordi den var kommet til endestasjonen. Han motsatte seg dette. Da en annen bussjåfør kom for å bistå, slo han denne sjåføren i munnregionen med knyttet neve slik at leppen til sjåføren både hovnet opp og det ble en blødning på innsiden. Slaget gjorde vondt. Volden ble utført for å hindre sjåføren i hans oppdrag med å tømme bussen for passasjerer, og innebar både en overtredelse av straffeloven § 286 og § 271. Sistnevnte overtredelse får mindre betydning ved straffutmålingen for dette forholdet, men skal ses hen til.
- (44) Den neste hendelsen fant sted et halvt år senere i forbindelse med at A ville gå på bussen uten å løse billett. Han ble da bedt om å forlate bussen. I stedet for å etterkomme anmodningen, tok han sats ved hjelp av rekkverket i bussen og sparket bussjåføren ved hans høyre skulder, mens sjåføren satt fastspent i setebeltet. Det oppsto deretter et basketak, hvor han også forsøkte å slå sjåføren med knyttet neve. A ble lagt i bakken av sjåføren og to passasjerer.
- (45) Slik jeg ser det, er begge forholdene av alvorlig karakter. Mens volden i den første handlingen var et knyttneveslag mot ansiktet, ble volden ved den andre handlingen utøvd mot en sjåfør som satt fastspent, uten mulighet til å komme seg unna. Den skjedde også i nærvær av andre passasjerer på bussen. Voldshandlingene var videre uprovoserte og kom overraskende på de fornærmede.
- (46) Ved fastsettelse av straffen må det ses hen til at en som forestår allment tilgjengelig persontransport til enhver tid møter en ubestemt krets av personer, og yrkesutøveren kan ikke på noe vis gardere seg mot å komme i kontakt med enkeltpersoner, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 436. I dette ligger det at de risikerer å møte personer som kan skape ubehag eller utøve vold, gjerne i situasjoner hvor de arbeider alene. Allmenne preventive hensyn tilsier derfor at uprovoserte angrep på slike yrkesutøvere bør straffes strengt.
- (47) Langt på vei er det de samme hensyn som gjør seg gjeldende ved fastsettelse av straff mot personer i særskilt utsatte yrker, som ved vold mot offentlige tjenestemenn. Etter straffeloven 1902 var da også personer i særskilt utsatte yrker vernet av samme bestemmelse som offentlige tjenestemenn, daværende straffelov § 127. I straffeloven 2005 ble reglene om vernet av offentlig tjenestemenn inntatt i § 155. Begrepet "offentlig tjenestemann" ble samtidig snevret noe inn. For å sikre at de yrkesgruppene som tidligere

var omfattet av § 127, men som nå ikke faller innunder § 155, fortsatt skulle ha et styrket strafferettslig vern, ble det gitt en uttrykkelig bestemmelse om vern av disse i straffeloven § 286. Samtidig ble den særskilt beskyttede kretsen utvidet noe, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) sidene 202 og 436, og Matningsdal, Rettsdata, kommentar til straffeloven, note 1835.

- (48) Straffenivået etter straffeloven 1902 § 127 er forutsatt videreført både ved overtredelse av straffeloven 2005 § 155 og § 286. Etter praksis er straffen for overtredelse av § 127 og § 155 ubetinget fengsel, med mindre det foreligger helt spesielle forhold, jf. blant annet HR-2018-1267-U. I den saken fant Høyesterett at to dytt mot en naturforvalter var å anse som en overtredelse av straffeloven § 155, og at en straff på 18 dager ikke sto i et åpenbart misforhold til overtredelsen, jf. straffeprosessloven § 344.
- (49) Forholdene i denne saken er klart mer alvorlige enn i HR-2018-1267-U. Ved fastsettelse av straffen har jeg funnet en viss veiledning i to tidligere avgjørelser fra Høyesterett. Av særlig interesse er dommen inntatt i Rt-1993-1163. Her ble en 30-årig, tidligere straffet mann idømt 36 dager ubetinget fengsel for overtredelse av straffeloven 1902 § 127, § 228 (legemsfornærmelse) og § 291 (skadeverk). Han hadde slått en parkeringsvakt med knyttet neve i ansiktet, mens parkeringsvakten var i ferd med å skrive ut parkeringsgebyr. Fornærmede ble ikke påført skade, men hadde smerter i kjeven og nakkemuskulaturen, samt hodepine. Selv om denne dommen også omfatter skadeverk, må det ses hen til at straffenivået for overtredelse av straffeloven 1902 § 228 er noe skjerpet i løpet av årene som er gått, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) punkt 6.3.1.
- (50) I avgjørelsen som er inntatt i Rt-2011-1368, ble en mann idømt samfunnsstraff, subsidiært 24 dagers fengsel, for overtredelse av straffeloven 1902 § 228 og § 227 (trusler) mot en sykepleier i tjeneste på legevakten. Domfelte hadde slått eller dyttet fornærmede hardt i mellomgulvet med hendene. Som følge av dette ble hun påført et rødt merke i mellomgulvet og fikk smerter samme sted. Reglene om vern av offentlige tjenestemenn kom ikke til anvendelse, med det ble ansett som skjerpende at volden og trusselen var rettet mot sykepleier på vakt. Sett hen til at A dømmes for overtredelse av den mer alvorlige bestemmelsen i § 286, og volden han har utøvd er grovere, finner jeg det klart at straffen må settes høyere enn 24 dagers fengsel.
- (51) Jeg er etter dette bakgrunn kommet til at en riktig straff for hver av de to overtredelsene av straffeloven § 286, isolert sett, er fengsel i minst 36 dager.
- (52) Straffen for de øvrige voldsepisodene knytter seg til tre andre hendelser. Den ene gjaldt vold i form av et uprovosert spark mot hoften til en drosjesjåfør i forbindelse med at A hadde tatt kontakt med sjåføren på en drosjeholdeplass. Ut fra situasjonen var det ikke grunnlag for å anta at volden var utøvd for å påvirke yrkesutøvelsen, og forholdet ble derfor omsubsumert til § 271.
- (53) Tilsvarende gjaldt bedømmelsen av den andre hendelsen, hvor A gjentatte ganger slo og sparket en annen drosjesjåfør, også ved bruk av belte. Tingretten fant at det oppsto et basketak mellom sjåføren, A og en medtalt, foranlediget av at sjåføren uriktig hadde anklaget A for å ha tatt telefonen hans etter en forutgående diskusjon om betaling. Ut fra voldens karakter og omfang kunne ikke sjåførens opptreden fritta A for straff, men voldsutøvelsen fra fornærmede var av betydning for straffutmålingen.

- (54) Den tredje hendelsen gjaldt et knyttneveslag i bakhodet på en mann på et senter for rusavhengige.
- (55) Kroppskrenkelsene etter straffeloven § 271 har en strafferamme på ett år.
- (56) I tiden frem mot 2010 ga lovgiver uttrykk for et ønske om skjerping av straffenivået for blant annet uprovoserte voldshandlinger i det offentlige rom, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) punkt 6.1. Det fremgår av forarbeidene at det var de mer alvorlige voldshandlingene lovgiver først og fremst tok sikte på å ramme, jf. Prop. 97 L (2009–2010) punkt 6.3.2 hvor det heter:

"For overtredelser av § 228 første ledd mener departementet at den tradisjon og praksis som er etablert om fastsettelse av reaksjonens art og omfang i hovedsak er tilfredsstillende, og bør videreføres med reservasjon for de legemsfornærmelser som ligger i grenseområdet mot legemsbeskadigelse ..."

- (57) Jeg legger etter dette til grunn at straffenivået for overtredelse av straffeloven 1902 § 228 første ledd, nå § 271, skal videreføres i tråd med føringene gitt i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) punkt 6.3.1:

"Straffenivået ved de uprovoserte overtredelser av straffeloven 1902 § 228 første ledd vil nok variere mellom bot, betinget fengsel, samfunnsstraff og ubetinget fengsel. Generelt må likevel kunne sies at det i disse tilfellene skal lite til før det blir tale om en kort ubetinget fengselsstraff, forutsatt at lovbrøtteren er over 18 år. Det er gode grunner for å anta at straffenivået ved overtredelse av § 228 første ledd er blitt noe strengere i løpet av de siste 20 årene."

- (58) En slik forståelse er også i samsvar med Høyesteretts avgjørelse inntatt i Rt-2014-346 avsnitt 17, hvor det ble uttalt at ett uprovosert knyttneveslag mot hodet utøvd i det offentlige rom, ville gitt en kortere ubetinget fengselsstraff.
- (59) Etter mitt syn ville straffen for voldshandlingen på senteret for rusavhengige isolert sett vært en kortere ubetinget fengselsstraff på 21 dager. Jeg legger her vekt på at slag mot hodet med knyttet hånd innebærer et betydelig skadepotensial, noe som skal tillegges vekt, jf. Rt-2013-1628 avsnitt 15 og Rt-2014-346 avsnitt 17.
- (60) Ved bedømmelsen av sparket mot drosjesjåføren skal det, selv om det etter lovendringen i 2010 ikke er grunnlag for en generell skjerping av straffen for legemsfornærmelse, tillegges en viss vekt at det dreide seg om uprovosert vold utøvd i det offentlige rom, jf. Rt-2014-346 avsnitt 17. Selv om forholdet ikke falt inn under straffeloven § 286, må det også tillegges vekt at volden rammet en tilfeldig drosjesjåfør som A tok kontakt med på holdeplass. Jeg viser her til at fornærmede som drosjesjåfør tilhører en yrkesgruppe som er særlig utsatt for voldshandlinger av denne typen, jf. Rt-2012-1336 avsnitt 15. Etter mitt syn ville straffen for dette forholdet isolert sett gitt en ubetinget fengselsstraff på mellom 24 og 30 dager.
- (61) Straffen for det siste forholdet, hvor en drosjesjåfør gjentatte ganger ble sparket og slått, også ved bruk av belte, ville isolert sett gitt en straff på om lag 30 dager. Også her kom A i kontakt med fornærmede i forbindelse med drosjekjøring. Selv om fornærmede også utøvet vold, la tingretten til grunn at han var underlegen A og den medtiltalte, og at handlingene de to utførte, fremkalte alvorlig frykt. Voldsutøvelsen fra fornærmede kan derfor bare tillegges begrenset vekt.

- (62) Samlet sett er jeg av den oppfatning av de fem voldslovbruddene sett under ett tilsier en straff på om lag 120 dager.
- (63) Når det gjelder tyveriene legger jeg til grunn at dersom hvert enkelt tyveri hadde vært bedømt isolert, og vært begått av en tidligere ustraffet person, ville riktig reaksjon vært en bøtestraff. I denne saken skal det imidlertid utmåles straff for 18 enkeltstående tyverier, samtidig som A er domfelt en rekke ganger tidligere slik at straffskjerpelsesregelen i straffeloven § 79 første ledd bokstav b, som nevnt, kommer til anvendelse.
- (64) Ved vurderingen av straffenivået for tyveriene finner jeg det hensiktsmessig å ta utgangspunkt i avgjørelsen som er inntatt i Rt-2005-746, hvor en såkalt "gjenganger" hadde stjålet en mobiltelefon fra et hotell, tre dager etter at han hadde sluppet ut av soning. Tiltalte var domfelt tretti ganger tidligere, og straffen ble satt til 90 dager. Det er uttalt i dommen at uten "gjengangerelementet" ville straffen blitt en kortvarig betinget fengselsstraff. Uten elementet av gjengangerkriminalitet, legger jeg til grunn at det samme ville vært tilfellet her.
- (65) Mens domfelte i avgjørelsen fra 2005 stjal én gjenstand av større verdi, og hvor gjenstandens karakter åpenbart innebar at tyveriet medførte uleilighet for fornærmede, skal det i denne saken legges vekt på at det er begått mange tyverier over tid. Det således en viss forskjell på sakene, men betydningen av "gjengangerelementet" innebærer at straffen som ble fastsatt i avgjørelsen fra 2005, likevel er av interesse.
- (66) Sett hen til antall tyverier, sammenholdt med As mange domfellelser og bøteleggelser for tilsvarende forhold, er jeg av den oppfatning at straffen for tyveriene samlet sett kvalifiserer til fengsel i om lag 90 dager dersom disse hadde vært gjenstand for separat pådømmelse. Ved vurderingen har jeg sett hen til at han nå for trettende gang dømmes for omfattende vinningskriminalitet. Både individualpreventive og allmennpreventive hensyn tilsier at straffen må bli av en viss lengde.
- (67) Jeg tilføyer at anvendelsen av straffeloven § 79 første ledd bokstav b, som utgangspunkt skal komme i form av et betinget påslag på en ubetinget straff. Dette kan imidlertid fravikes etter en konkret vurdering, jf. Rt-2005-1186, og domstolene har derfor et visst spillerom ved fastsettelse av straffen. Slik denne saken ligger an, finner jeg det klart at det bør utmåles en ubetinget fengselsstraff.
- (68) I tillegg til volds- og vinningslovbruddene, skal den samlede straffen også omfatte besittelse av ti papirrunder MDMA og del av ecstasy tablett, besittelse av Rivotril og mindre mengder hasj, skadeverk begått på Legevakten og skadeverk på taksameteret i en drosje, to bedragerilignende handlinger i form av å stikke av fra drosjeregninger på henholdsvis 810 kroner og 305 kroner, forulemping av en ansatt ved et senter som foresto legemiddelassistert rehabilitering (LAR) til rusmisbrukere, samt forulemping av offentlig tjenestemann.
- (69) Jeg legger til grunn at disse forholdene isolert sett ville være avgjort ved bøter eller en betinget fengselsstraff. Samtidig er det ikke snakk om rent bagatellmessige forhold. Sett i sammenheng med volden og tyveriene, understreker og forsterker disse overtredelsene at As gjentatte handlinger er kriminalitet av skremmende, plagsom og farlig karakter. Straffskjerpelsen som følge av disse forholdene bør derfor være merkbar.

- (70) I formildende retning skal det ses hen til at A har erkjent de fleste av forholdene han er domfelt for, jf. straffeloven § 78 bokstav f. Tilståelsene har ført til en prosessøkonomisk besparelse, som skal vektlegges. Det var likevel nødvendig å gjennomføre hovedforhandling over tre dager i tingretten, ettersom hans forklaring på enkelte punkter var forbeholden eller preget av manglende hukommelse. Mange av erkjennelsene kom også i forbindelse med at A ble tatt på fersk gjerning, slik at disse ikke har hatt betydning for domfellelsen. Dette innebærer at fradraget i straff bør begrenses til om lag ti prosent.
- (71) Høyesteretts funksjon som prejudikatdomstol, slik denne er utviklet på strafferettens område, medfører at retten uavhengig av straffeprosessloven § 344 skal fastsette en riktig straff, selv om dette skulle innebære til dels nokså små justeringer, jf. HR-2016-1803-A avsnittene 11 og 12.
- (72) Slik jeg ser det, er lagmannsrettens straff på sju måneder noe streng. Etter mitt syn bør den samlede straffen settes til fengsel i seks måneder.
- (73) A har gjort gjeldende at straffen bør anses sonet i varetekt. Jeg mener det ikke er grunnlag for det.
- (74) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 6 – seks – måneder. For øvrig forkastes anken.

- (75) Dommer **Falch:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (76) Dommer **Møse:** Likeså.
- (77) Dommer **Ringnes:** Likeså.
- (78) Dommar **Utgård:** Det same.
- (79) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 6 – seks – måneder. For øvrig forkastes anken.

Riktig utskrift bekreftet: